

A nagyvadállományok és a nagyvadgazdálkodás területi különbségei II.

Szarvasállományunk története

A gímszarvas (*Cervus e. elaphus*) magyarországi állományának változásai

A magyar vadgazdák büszkeségként kell tekintenünk e fajra, hiszen igazi sikertörténet a II. világháborút követő gímszarvasgazdálkodásunk.

A gímszarvas őshonos vad Magyarországon, már az óhologén időszakban is élt hazánk területén. Az állomány azonban soha nem volt akkora, mint napjainkban. Ez egyrészt annak tudható be, hogy a történelmi időkben a gímszarvas számos elensége élt hazánkban, amelyek közel állandó szinten tartották állományát. A területi eloszlása a

honfoglalás korában még az Alföldre is kiterjedt, a ligetes és árteri erdők kedvező életteret nyújtottak számára. A történelem folyamán azonban az erdők irtása egyre nagyobb méreteket öltött, míg a megmaradó erdőségekben a ragadozók nem engedték szaporodni, ezért az ország gímszarvasállománya az erdők kiterjedésével párhuzamosan csökkent, s az 1860–65-ös években érte el mélypontját. Ettől az időszaktól viszont folyamatos emelkedés jellemzi az ország gímszarvaslétszámát, melyet a két világháború is csak ideiglenesen tudott megtörni (Bálint T. 1985). Pontos becslési adatok ebből a korból nincsenek, de a hivatalos statisztikákban 350

körüli elejtést regisztráltak évente. Ebből következtetni lehet az állomány nagyságára, amely a becslések szerint 1000 darab körül mozgott. Az 1873. évi vadászati törvény azonban rendezte a kusza vadvédelmi és vadászati viszonyokat, aminek következtében a gímszarvas hazai állománya – a többi vaddal együtt – ismét szaporodni kezdett.

A szaporodás kezdetben lassú volt, 1884-ben 2252 szarvaslelővés szerepel az országos statisztikában. Ez a maihoz képest nagyon kevés, mert a történelmi Magyarországra vonatkozó adat. A századfordulón az éves teríték már meghaladta az 5 ezret, míg az I. világháború idejére a 10 ezret. Ebből arra következ-

tethetünk, hogy az állomány 40 év alatt nagyjából 25-szörösére növekedett. A trianoni békeszerződés azonban a magyar gímállomány egyhatedét hagyta csak meg a határokon belül, a többi az elcsatolt részekre került (Szedzerjei Á. 1961). Ennek ellenére a megmaradt területeken szépen szaporodott a szarvas, az 1930-as években többször emelkedett 7 ezer fölé az éves teríték.

A II. világháborút azonban nagyon megsínylette az állomány. Ennek oka részben az orvvadászat, másrészt, hogy legjobb szarvasos területeinken komoly harcok dúltak. 1944–45-ben volt az ország legnagyobb „hajtása”, az arcvonal a Duna-Dráva találkozásától szinte megszakítások nélkül húzódott a Balatonig, és fokozatosan haladt Ausztria felé. A hadi cselekmények és a lakosság körében elhárapódzott orvvadászat miatt kevesebb mint felére esett vissza a magyar gímszarvas állománya.

1946-ban egy 5 ezer résztvevővel végzett szinkronszámlálás során 4628 gímszarvaszt találtak Magyarországon (Szedzerjei Á. 1961), az állomány tehát lecsökkent az 1870-es évek szintjére. A szakemberek úgy látták, hogy a nagyvad szaporodása csak akkor lehetséges, ha a vadászatukat nagyon megszigorítják. A legtöbb vadásztársaság területét – még ha az mint élőhely, kedvezett is a nagyvadnak – apróvadásznak nyilvánították, ahol a nagyvad vadászata tilos volt. Ennek köszönhetően, a hazai állomány 1960-ra megközelítette a háború előtti létszámot (12–14 ezer db).

A mezőgazdaság átszervezését, a kollektivizálást követő feladat a tagosítás volt, és a gépesített művelésre alkalmasabb nagyterületű termelési mód terjedt el. Ez viszont igencsak kedvezett a nagyvadnak, hiszen a vadászterületek zavartsága és feltártsága jelentősen csökkent. Az apróvadász területek érintette az emésztőgyödrök és tanyahelyek bozótosainak eltűnése, de a nagyvad esetében ugrásszerű létszámnövekedés következett be. 1970-ben az ország becslült(!) gímszarvasállománya meghaladta a 32 ezret, tíz év alatt tehát két és félszeresére növekedett.

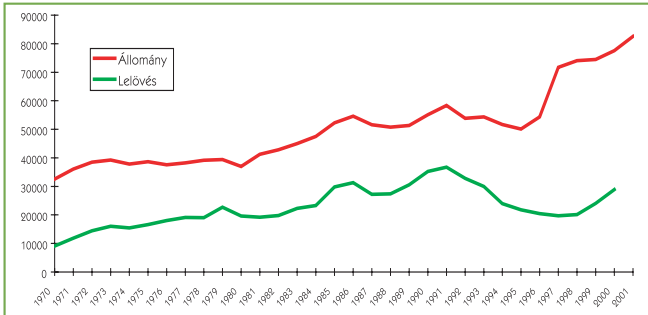
Az állomáynövekedés viszont az egyes gyorsan szaporodó és vándorló kedvű fajok terjeszkedésével is együtt járt, olyan helyeken jelent meg a gímszarvas (és a vaddisznó), ahol több évti-

zedek vagy évszázada nem láttak. Az erdő- és mezőgazdasági kártétele is kezdett számottevő lenni, ezért egyre több vadásztársaságnak engedélyezték a nagyvad vadászatát. Az állomány és a lelövés 1970 és 1999 közötti változásait a 1. ábra szemlélteti.

1970 után tovább szaporodott az állomány. Az adatok azonban nem mutatják a növekedés valós mértékét, hiszen a lelövés számos évben meghaladta az év elején becsült állomány felét. A le-

működését. Ezáltal a becslések is pontosabbá váltak, melyekkel a lelövési adatokból kiszámított létszámok is kis eltéréssel (4-7%) megegyeznek. A lelövések száma azonban 1997 óta csökkent, ezért számíthatunk a jövőben az állomány újabb növekedésére. A 2001. év elején 82 592 szarvast becsültek, ami 34%-kal több, mint az országos üzemtervben szereplő, az országban fenntartható legnagyobb mennyiség.

1. ábra: A magyarországi gímszarvas-gazdálkodás fő mutatószámai

(Forrás: Vadgazdálkodási Adattár)

lövések alapján többen igyekeztek kiszámolni, hogy mekkora is volt hazánk állománya. Minden szakember egyetért azzal, hogy 1990-ben meghaladta a 100 ezret, de hogy mennyivel, az már vita tárgyát képezi. Különböző módszerek dolgoztak ki a populáció rekonstrukciójára, amelyek hazánk esetében igen eltérő eredményeket hoztak. Turós L. (1994) véleménye szerint a csúcsidezőszak 1991-92 volt, ekkor 100-105 ezer között lehetett a hazai állomány létszáma. Csányi S. számításai szerint a csúcsev 1990 volt, amikor 176 ezer szarvas él hazánkban. Szakemberek általános véleménye szerint ennél jóval kevesebb, de Turós L. számításainál több gímszarvasunk volt, mintegy 110-120 ezer példány. Ez az adat viszont szubjektív becslés, amelyet a szarvassal gazdálkodó szakemberek hallgatóságosan elfogadnak, de semmilyen tudományos alappal, statisztikai elmélettel nincs alátámasztva. Az 1990-es évek elején – ha a statisztikák ezt nem is mutatják – a döntéshozó szakemberek többsége tisztában volt ezzel, és jelentős apasztásba kezdtek. Fatalin Gy. ezt több cikkében (1978, 1980, 1988) már korábban is szorgalmazta, arra utalva, hogy a nagy létszám okozta élőhelyromlás a trófeaminőségére is nagy hatással lehet.

1997-ben a régi 836 vadászterület helyén 1168 kezdte meg

A gímszarvas a 19. század végén a történelmi Magyarországon 17 gócterületen volt nagyobb számban állandó vadként megtalálható. Innen kezdett a természetes szaporodás következtében szétvándorolni, míg számos más területre mesterségesen telepítették. Az ismert gócterületeket és a vándorlások irányát a 1. térkép mutatja.

A mai országterületre 6 kisebb, 2 közepes és 2 nagy góc esett, amelyek egymáshoz elég közel voltak, és a 20. század kezdetére „összenőttek”, egymással állandó kapcsolatba kerültek. Legelőször a Dunántúli-középhegység vált egységessé, majd a zalai, a somogyi és a tolnai állományok kapcsolódtak össze.

A börszónyi állomány az egykori populáció maradványa, míg a gödöllői gímszarvasok a 18. század során Ausztriából történt telepítés útján kerültek hozzánk. A két populáció terjeszkedése a Cserhátot is benépesítette az I. világháború idejére, amibe besegett a Mátra telepített (1880-82) állománya is. A Bükk középső részébe (Felsőtárkány, Szilvássóvár) is telepítettek szarvast, aminek révén a hegység teljes egésze és a Heves-Borsodomszék is szarvasok által lakott hely lett. A Zempléni-hegységben telepítés és a Máramaros-havasokból származó vándorló példányok révén vált napjainkra állandó vaddá.

A Tiszaháton élő, kis létszámú populáció teljes egészében az Erdős-Kárpátokból származik. Terjeszkedésük a Nyírség felé napjainkban is tart, ami lassú, de állandó folyamat. A szatmári részekre Románia felől is rendszeresen érkeznek gímszarvasok, elsősorban a Réz-hegység és a Király-erdő vidékéről. Innen származik a Debrecen környéki erdők állománya is. Mindkettő létszáma függ a vándorlástól. Az utóbbi években a hortobágyi halastavak környékén is figyelnek meg szarvasokat. E néhány példány származási helye is nagy valószínűséggel Románia. (Móré J. ex verbis)

Az Alföld magyarországi területének keleti részén él egy másik, kis létszámú populáció is, melynek központja a Gyulavári-erdő. Ez is vándorlási kapcsolatban áll a Király-erdő állományával, de jóval nagyobb mértékben függ attól. Az 1960-70-es években állomány jelenléte miatt megtelepedett po-

1. táblázat

A gímszarvas-gazdálkodás minőségi különbségei az 1970-1999 közötti trófeabírálati adatok alapján

Név	A legjobb agancs pont-száma	A 30. legjobb agancs pont-száma	A legjobb 30 agancs átlag-pont-száma	Kapitális agancsok száma
Zala	261,29	245,59	251,95	49
Dél-Somogy	255,34	238,14	243,56	23
Gemenc	271,00	236,93	243,53	20
Ormánság-Villányi-hegység	254,43	236,76	242,69	21
Észak-Somogy	269,89	232,82	238,94	8
Zselic	247,42	226,74	234,51	6
Tolnai-hegyhát	246,65	227,77	233,59	5
Vértes-Gerecse	243,12	228,47	232,99	5
Bakony	260,02	224,73	231,17	2
Mecsek	249,26	223,47	230,65	2
Cserhát-Gödöllő	242,82	223,39	229,19	2
Őrség	252,62	221,09	228,53	2
Keszthely-Kis-Balaton	251,14	220,00	228,38	7
Kiskunság	252,72	216,64	228,26	4
Vas	254,01	220,12	227,79	2
Alpokalja	247,99	216,87	226,31	1
Győr-Moson-Sopron	236,95	219,91	224,37	0
Visegrád	243,60	215,71	221,97	2
Lónya*	235,90	210,77	221,50	0
Zemplén	236,55	213,23	219,36	0
Mátra*	240,06	210,02	217,70	1
Börszöny*	233,54	210,14	217,29	0
Kelet-Alföld*	217,35	210,20	214,83	0
Bükk-Aggtelek*	225,65	210,05	213,71	0

*kevesebb, mint 30 aranyérmes elejtés (Börszöny 9 db, Bükk-Aggtelek 22 db, Kelet-Alföld 3 db, Lónya 14 db, Mátra 26 db) (Forrás: OTB, Budapest)

2. táblázat

A gímszarvas-gazdálkodás minőségi különbségei az 1991-2000 közötti trófeabírálati adatok alapján

Név	A legjobb agancs pont-száma	A 10. legjobb agancs pont-száma	A legjobb 10 agancs átlag-pont-száma	Kapitális agancsok száma	Sorrend a 2. táblázat alapján
Zala	263,60	239,75	248,81	9	1
Ormánság-Villányi-hegység	254,43	239,06	244,90	8	4
Dél-Somogy	252,52	237,78	244,47	8	2
Gemenc	248,31	234,46	239,52	3	3
Észak-Somogy	240,99	232,21	236,63	2	5
Zselic	247,42	226,72	235,66	3	6
Vértes-Gerecse	243,12	229,42	233,30	2	8
Kiskunság	252,72	219,51	233,28	3	14
Bakony	260,02	226,22	232,74	1	9
Alpokalja	247,99	221,75	230,70	1	16
Tolnai-hegyhát	241,55	227,40	230,40	1	7
Keszthely-Kis-Balaton	243,92	220,86	228,95	2	13
Cserhát-Gödöllő	242,82	215,61	228,32	1	11
Mecsek	239,05	221,13	226,45	0	10
Őrség	239,44	217,58	225,91	0	12
Vas	233,62	220,12	224,88	1	15
Győr-Moson-Sopron	229,63	212,32	221,55	0	17
Lónya*	232,90	210,77	221,24	0	19
Mátra*	226,60	210,17	217,34	0	21
Zemplén*	219,85	211,91	215,97	0	20
Börszöny*	219,29	211,55	215,42	0	22
Bükk-Aggtelek*	225,65	210,05	214,78	0	24
Visegrád	225,28	210,39	213,93	0	18
Kelet-Alföld*	210,20	210,20	210,20	0	23

*kevesebb, mint 10 aranyérmes elejtés (Börszöny 2 db, Bükk-Aggtelek 8 db, Kelet-Alföld 1 db, Lónya 6 db, Mátra 9 db, Zemplén 9 db) (Forrás: OTB, Budapest)

A zölddel bevonalkázott területeken 1872-ben is élt gímszarvas. A vonalkázás hozzávetőlegesen arányos a sűrűséggel:

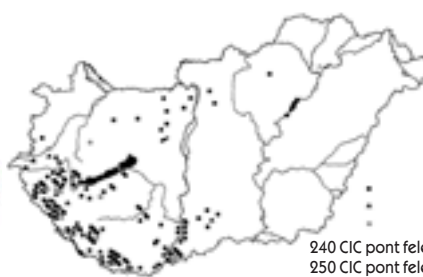
1. Kis-Kárpátok	8. Pilis	14. Nagyszében körny.
2. Zala	9. Bellye-Dárda	15. Csíkszék
3. Somogy	10. Gödöllő	16. Máramaros
4. Bakony	11. Börzsöny	17. Bereg vármegye
5. Tolna	12. Hanság	
6. Vértes	13. Krassó-Szörényi érchegység	
7. Gerecse		

Telepítés helye, időpontja és származási helye

- KF: Külföld
 D: Duna-ártér
 M: Magaslak
 S: Sátor-hegy
 P: Pusztaterep (vadaskert)
 ? Hiányzó adatok

A „Vadászat Magyarországon” c. könyv alapján, módosítva szerkesztette: Godó Nándor
 PTE Földrajzi Intézet, Pécs, 2001.

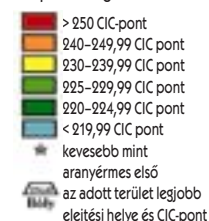
A nyílak a vándorlás irányát jelzik

240 CIC pont felett
 250 CIC pont felett
 260 CIC pont felett

Országos Trófeabírói Bizottság adatai alapján szerkesztette: Godó N. PTE Földrajzi Intézet, Pécs, 2001.

1970–2000 között első legjobb 30 aranyérmes CIC-pont átlaga

A gímszarvas-állományok minőségi különbségei a 20. század végén

Magyarországon 1970. és 2000. között 7327 arany-, 23 001 ezüst- és 36 259 bronzérmes agancsot viselő szarvast ejtettek el, aminek időbeli eloszlását a 4. ábra szemlélteti. A 2000/2001. évi vadászati év végéig 169 kapitális agancsú (240 CIC pont feletti) gímszarvas ejtettek el, ebből 163-at 1970, 56 darabot 1990 után. (A kapitális agancsok terítékre kerülését tekintve tehát nem következett be időarányos változás.) A világranglista felállítása óta 10 világrekord született, ebből 5 Magyarországon. Az első 1891-ben Szálkán (nemzetközi pontszáma: 243,9; az első 240 pont fölötti), az utolsó magyar 1986-ban Karapancsán (nemzetközi pontszáma: 271,00; az első 270 pont fölötti) került terítékre. Mind az öt magyar világszereplőt a dél-dunántúli szarvastáj tudhatja magáénak.

A kapitális trófeák térbeli eloszlása igen egyenetlen képet mutat (2. térkép). Az Északi-középhegységben hármat, a Kis-kunságban ötöt, a Dunántúli-középhegységben tizennégyet, míg a Dél-Dunántúlon és azzal határos területeken 145-et hoztak terítékre. A dél-dunántúli szarvastáj sem egyenetlen az eloszlás. Messze a többi fölé emelkedik Zala, Dél-Somogy (Lábod, Kaszó), Nyugat-Baranya (Sellye-Vajszló-Szentegát) és a Béda-karapancsai ártér. A többi területen összesen 25 kapitális trófeát zsákmányoltak. Ezáltal megkaptuk a legjobb

pulációnak tartották, de napjainkban csak rendszeres váltóvadásznak tekintik itt a gímszarvas.

A Dunántúl déli részének gímszarvasokkal történő benépesülését a természetes vándorlásnak tudhatjuk be, de egyes esetekben vadaskerti telepítés is történt (pl. csányoszrói vadaskert). Az északkelet-somogyi populáció először a Tolnai-hegyháton terjeszkedett, majd a Szekszárdi-dombság területét elérve, egyesült a Duna-ártér keselyűsi, gemenci állományával. A Duna árterének déli részén, a mai országhatár

környékén ekkor jelentek meg a szarvasok a Dárda község melletti koronauradalomból kiindulva. A Bellye-dárdai szarvasok azonban a Dráva mentén is terjeszkedtek, amit a csányoszrói telepítések is elősegítettek, így a 20. század elejére az Ormánságban is állandó fajként tarthatjuk számon.

A zalai és a nyugat-somogyi populáció is szépen fejlődött eközben. Elsősorban dél és délkelet felé terjeszkedtek, egy részük eljutott a Dráva melléke. A zalai állomány népesítette be az Őrség területét, és nagyobb mérték-

ben az Alpokalját. Ez utóbbiba Ausztria keleti hegyvonulataiban élő állományok is besegítettek. A Soproni-hegység benépesülését is két populáció segítette elő, az egyik a Rozália-hegység állománya volt, a másik a Hanság nádasaiban élő, silány agancsminőségű populáció. A Rőjtöki-nagyerdő benépesülése az alpokaljai, a soproni és a fertői állományok mellett egy kis létszámú betelepítésnek is köszönhető. A szigetközi állományt Alexay Z. (1993) egy 1874-es közlésre hivatkozva, bakonyi eredetűnek tartja, de bizonyított kapcsolata a hansági populációval is.

A II. világháború előtt a Kis-Balaton mocsárvilágában váltóvadászként volt jelen a gímszarvas, míg a Keszthelyi-hegységben szép számú állomány alakult ki, amely részben zalai és somogyi, részben bakonyi eredetű. A Nagybereken az 1960-as évek elején telepedett meg, majd szépen el is szaporodott (Eördögh T. 1964). A Kemeneshát déli részén a két világháború között már gyakori vad volt a gímszarvas, míg az északi rész benépesülése az 1960-as években kezdődött, és az 1980-as évekbe fejeződött be. Ezáltal a gímszarvas állandó vadként szinte az egész Dunántúlon jelen van, ez alól a Mezőföld északi és a Kisalföld keleti része képez kivételt. Viszont ezeken a tájakon is rendszeres váltóvad.

A Duna árterének állománya azonban az Alföld déli területein is terjeszkedett, elsősorban Bács-Kiskun megye déli részén. 1926-ban Jugoszlávia felől érkeztek az első szarvasok Kelebia környékére, majd az 1950-es évek végén több hullámban a gemenci területekről. Az Alföldön ma Császártöltés környékén él a legtöbb. A terjeszkedés folyamatos, bár az 1990-es években jelentősen lassult. Kis-kunsági és jugoszláviai (Szabadka környéki) szarvasok egyre gyakrabban jelennek meg a magyarországi Tisza-szakasz alsó részén is.

négyszeres területet, de még mindig nem állítottunk fel sorrendet a többi 21 tájegység között.

A gímszarvas állományának értékelése esetében is – a korábbi, az őzrel foglalkozó cikkünkben bemutatott módszer alapján – elvégeztük a három évtizedre, illetve 10 évre visszatekintő számításokat, amelyek eredményei (1. táblázat és 3. térkép) alapján megállapíthatjuk, hogy a hazai geográfiában eddig helyet kapott szemlélettel ellentétben nem Gemenc a legjobb gímszarvasos terület Magyarországon. A Zala megyei erdőségek állománya egy kategóriával magasabb értéket képvisel mind a legjobb 30 agancs pontszáma, mind a kapitális bikák elejtése alapján. Gemencel egyenrangú helyzetben

Tolnai-hegyhát valamint a Vértes-Gerece állományai. Veszprém megye területén és a Mecsekben csak két kapitális trófeát zsákmányoltak, viszont a legjobb 30 átlaga kellően magas ahhoz, hogy ebbe a kategóriába essen.

A közepesen kicsit gyengébb átlagpontszámú állomány él Keszthely környékén és az Őrségben, valamint Vasban és az Alpokalján is. A Keszthely-Kis-Balaton tájegység területén az utóbbi években elejtett 7 kapitális bika azt jelzi, hogy e terület lassan felzárkózik a harmadik kategóriához, hamarosan a közepesen jobb minősítést érdemel majd. A többi területen egy-két kapitális példány ugyan előfordult, de az átlagpontszám már több mint 10 ponttal elmarad a

területén található. A Visegrádi tájegység ugyan fel tud mutatni két kapitális elejtést, viszont az átlagértéke már csak 12-15 ponttal van az aranyérmes határ (210 CIC pont) felett, és 15-20 ponttal a kapitális érték alatt.

A Dunától keletre eső szarvas-tájak közül a legjobb a Cserhát-Gödöllő tájegység. Két kapitális elejtés mellett a közepesen egy árnyalattal gyengébb tájegység. Hasonló mutatókkal bír a kiskunsági állomány, amely igencsak biztató a jövőre nézve, hiszen az ország egyik legújabb szarvas-tájja.

Az Északi-középhegységben a Gödöllő-Cserhát térség mellett csak a Zempléni tájegységben éltek el több mint 30 aranyérmes szarvasbikát, míg a lónyai bikák pontszámátjuk alapján magasnak ki valamelyest a silány mezőnyből. A legrosszabb állományok napjainkban a Börzsönyben (30 év alatt 9 aranyérmes) és a Bükk-aggteleki (22 aranyérmes átlaga 213,71 pont) tájegységben élnek. A Mátrával együtt ezek átlagos pontszáma már alig több, mint az aranyérmes határ (210 pont).

A Kelet-Alföld külön elbírálás alá esik, hiszen itt csak vándorló példányok kerülnek puszkavégre, de ezek között is akadt aranyérmes. Önálló szarvas-tájként – helyesebben még csak egységként – csupán azért kezeltük, mert a jövőre nézve e táj lehet a következő, amelyet benépesítenek a gímszarvasok.

Ettől valamelyest eltérő képet kapunk, ha csak az elmúlt tíz év trófeabírálati adatait elemezzük. Az 1970–2000 között elejtett 30 legjobb hazai gímszarvas trófeá-

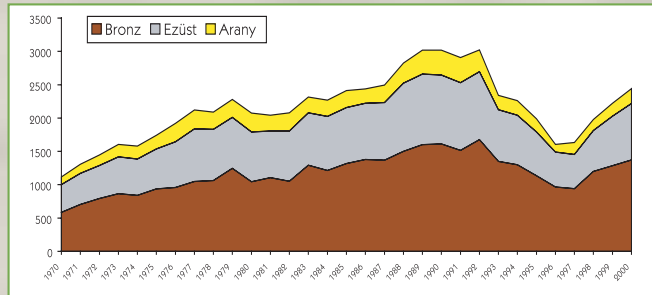
jának átlagpontszáma 255,53 nemzetközi pont, míg az 1991–2000 közötti időszakban lőtt legjobb tíz agancs 255,07 nemzetközi pontos átlagot hozott. Ez a minimális eltérés azt mutatja, hogy a hazai állomány nemcsak hogy megfelelt az elvárásoknak, de bármikor képes új, rekord közeli agancsokkal megörvendeztetni a hazai vadgazdákat. (Ez a cikk írása során be is következett; Lábodon 265,67 nemzetközi pontos értékelte agancsot zsákmányoltak 2001 szeptemberében. Ez jelenleg a világranglista 7. helyezettje.) Jelentős eltérés csupán a kapitális agancsok számában mutatkozik; 1991–2000 között csak 45 ilyen zsákmányoltak, ami kilenccel kevesebb, mint az időarányosan várható lett volna.

A 3. táblázat alapján öt gímszarvas lakta tájegység őrzi meg helyét a ranglistán, de jelentős elmozdulások is megfigyelhetők. A legjobb még mindig Zala, és az utána következő csoportba sem tudott másik tájegység helyet követelni magának, sőt Gemenc annak ellenére kicsúszott onnan, hogy a negyedik helyet tudta megszerezni. A kapitális trófeák tekintetében Zala időarányosan 7 darabbal kevesebbet produkált, míg Dél-Somogy 2-vel, az Ormánság a 30 év átlagánál eggyel többet. Gemencen négyvel kevesebbet tudtak elejteni, és részben ennek is köszönhető a 4 nemzetközi pontos visszaesése is.

A harmadik csoportból – 4 helyezést és 4 CIC pontot visszaesésű – kiesett a Mecsek és helyet követelt magának itt a Kiskunság – 6 helyet lépett előre – és az Alpokalja, 6 helyezést javulva.

4. ábra

Az érmes gímszarvasagancsok időbeli eloszlása 1970–2000 között

(Forrás: OTB, Budapest)

– a második kategóriában – van Dél-Somogy és az Ormánság-Villányi-hegység állománya, mindkét mérőszám alapján.

A harmadik csoportba tartozó hat terület közül a pontszám alapján kicsit kiemelkedik az észak-somogyi terület, de a kapitális trófeák tekintetében egyenrangúak vele a Zselic, a

kapitális jelző határértékétől, ezért a közepesen gyengébbek.

A Dunántúl leggyengébb állománya a Visegrádi tájegységben és Győr-Moson-Sopron te-

A csoporton belül maradt a Tolnai-hegyhát állománya, de a 7. helyről lecsúszott a 11. helyre. A Kiskunság esetében szembetűnő, hogy a vizsgált 30 évben 4 kapitális agancsot zsákmányoltak, és ezeket mind 1990 után, tehát nemcsak a pontszámok, hanem a kapitális agancsok terén is szembetűnő e tájegység gímszarvas-állományának fejlődése. Ugyanez igaz az Alpokjárja is, bár ott eddig csak egy kapitális agancsot viselő szarvasbikát sikerült elejteni.

A kapitális elejtések tekintetében a Mecsek és az Őrség múlta alul a várakozásokat, míg a többi a 30 év átlagának megfelelően szerepelt.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy a gímszarvas-gazdálkodás feltételei messzemenően biztosítottak Magyarországon, és a szakemberek szerint néhány éven belül újra magyar agancs fog a világranglista élén szerepelni. A szakemberek igyekeznek olyan mértékű állományt fenntartani, amely a minőséget és a piac által megkívánt mennyiséget is biztosítani tudja, sőt igyekeznek elis-

mertetni, hogy a magyar gímszarvasállomány egyedülálló a világon, megérdemli, hogy kiemelt bánásmódban részesüljön, akár a világörökség része legyen.

A gímszarvas-gazdálkodás mennyiségi szempontból országosan elérte – helyenként túlhaldat – a jelenlegi ismereteink szerinti optimumot. A Dél-Dunántúl vadászterületein kimagasló minőségről tanúskodó eredmények sora születik, és egyre javul az Észak-Dunántúl gazdálkodása is. Sikeres módszerek példamutatóak lehetnek a jövőre nézve az Északi-középhegységben gazdálkodók számára.

Felhasznált irodalom

- Alexay Z. (1993): A szigetközi szarvasállomány területi eloszlásának változása; Nimród, Budapest, 1993/9. szám 4-5 pp.
- Bálint T. (1985): A szarvas mai elterjedése; In: Páll E. (szerk.): A gímszarvas és vadászata Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 15-24 pp.
- Bod L. (1994): A somogyi szarvas; Lipták Vadászati és Kereskedelmi Bt., Kaposvár 544 p.
- Bognár G. (2000) Magyar tróféák a világranglistákon; In: Pechtol J. (szerk.): Vadászévkönyv 2000; Dénes Natur Műhely Kiadó, Budapest, 81-86 pp.
- Csányi S. (szerk.) (1996): Vadgazdálkodási adattár 1960-1995, GATE, Gödöllő, 240 p.
- Csányi S. (szerk.) (1999): Vadgazdálkodási adattár 1994-1998; Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 77 p.

Csányi S. (szerk.) (1999): Vadgazdálkodási adattár 1999-2000; Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 46 p.

Csányi S. (szerk.) (1999): Vadgazdálkodási adattár 2000-2001; Országos Vadgazdálkodási Adattár, Gödöllő, 43 p.

Csányi S. (2000): Populáció-rekonstrukció alkalmazása a hazai gímszarvasállomány létszámának meghatározására; In: Csányi S. (szerk.): Vadbiológia 7, Gödöllő, 27-37 pp.

Eördögh T. (1964): Nagybereki szarvasok; Magyar vadász, Budapest, 1964/8. szám 8 p.

Fatalin Gy. (1977): A zalai szarvas jövője; Nimród, Budapest, 1977/10. szám, 447-449 pp.

Fatalin Gy. - Hopp J. (1980): Gímszarvas tájvédelmi körzet; Nimród, Budapest, 1980/9. szám 392-395 pp.

Fatalin Gy. (1988): Romlik a gímszarvasállomány minősége; Nimród, Budapest, 1988/1. szám, 12-14 pp.

Fatalin Gy. (2000): A magyar gímszarvas; Nimród vadászakadémia sorozat 5. kötet, Budapest, 6-11, 79-95 pp.

Nagy Domokos I. (1980a): A magyar vadászat a polgári korban; In: Lakatos E. (szerk.) (1980): Vadászat Magyarországon; Atheneum nyomda, Budapest, 88-127 pp.

Nagy Domokos I. (1980b): A nagyvadállomány alakulása; In: Lakatos E. (szerk.) (1980): Vadászat Magyarországon; Atheneum nyomda, Budapest, 44-50 pp.

Páll E. (szerk.) (1985): A gímszarvas és vadászata; Mezőgazdasági kiadó, Budapest, 93-97 pp.

Szedzerjei Á. (1961): Adatok a hazai szarvaspopuláció kialakulásának vizsgálatához; Erdészeti Kutatások, Budapest, 111-133 pp.

Szidnai L.-Bognár G.-Huszár T. (1989): Magyarország aranyérmes tróféái; Superpress Kft, Budapest, 560 p.

Turós L. (1994): Mennyi vad volt (van) Magyarországon; Nimród, Budapest, 1994/3. szám 18-21 pp.

Godó Nándor-Bognár Gábor

Kóhalma ötven éve

Emlékezésre, közös ünneplésre hívta tagjait és azok hozzátartozóit, barátait az 50 éves Kóhalma Vadásztársaság. A Bugyi és Alsónémedi határában gazdálkodó Vt-t 1952-ben a Külkereskedelmi Minisztérium dolgozói alapították és nevezték el KKM Vörös Meteor Vadásztársaságnak. Az azóta eltelt fél évszázad történetét személyes hangú levélben tárta minden vadásztársa elé *Tomaj László* vadász-mester, aki a megemlékezés, az egész rendezvény fő szervezője volt. Levele alapján nyomom követhetjük a társaság életének valamennyi fontos eseményét, a jó hangulatú vadászatok, a vadállomány változását. Azt is, hogy a vadásztársaság jelenlegi nevét 1990-ben vette fel, amikor megszűnt a korábbi névadó minisztérium.

Az ünnepség nyitó eseménye az öreg kőrtétfák alatt megbúvó, egyszerű vadászház udvarán felállított kopjafa avatása volt. Ezzel állított emléket a társaság egykori, ma már

A palotási Május 1. Tsz.-Vadásztársaság története 1946-ben kezdődött. Akkor 10 200 hektáron gazdálkodtak. A nagy létszám miatt három csoportban történt a társasvadászat. Nagyvadra is volt lehetőség vadászni Kálló és Verseg község határában. Persze a szomszédoktól érkező nagyvad elejtéséhez akkor is nagy-nagy szerencse és kintartás kellett. Aztán jött az új földtörvény... A területet felszabdalták, és a 10 200 ha három vadásztársaságé lett. A palotási csoport tagjaiból és néhány új vadásztársaságból 1997 tavaszán megalkult a palotási Hidegvölgy Vadásztársaság. Az alapító tagok száma 28 fő volt. A terület 3500 ha-ra zsugorodott.

Összefüggő erdő három található, a csendesekkel és erdősávokkal sem tesznek ki 150 ha-t. A kisparcellás mezőgazdasági területek adják a 3500 ha döntő hányadát. Palotás község határában található egy horgásztó, amelynek vízfelülete szerény vízivadászati lehetőséget kínál.

A nagyvad csak addig tartózkodik a területen, míg a terményt

be nem takarítják. A bevált szarvas és disznó az északi és nyugati szomszédoktól érkezik. Az őzállomány létszáma is évszanként változik. Az őzbakokat bérvadászok ejtik el. A nagyvadteríték 15-20 db. A tróféák jó kö-

zeges színvonalúnak mondhatók, bár akad néhány kapitális példány is. A tagság a ózsuta- és gidaterítékből kapja az éves nagyvad kompetenciáját.

A mezei nyúl állománya stabil. Tavaly bérvadásztatás nem volt,

de a tagok nyúl-kompetenciáját megemelte a vezetőség (126 db), és a több élve befogott nyúl (162 db) teljesen fedezte az elmaradt bérvadászat bevételeit.

A területen mesterséges fácánnevelés és kibocsátás három éve nem történt. A természetes állományt tervszerű élőhelyfejlesztéssel és gondozással próbáljuk szinten tartani. Gondolom, sen-

Egyedülként Nógrád megyében

Balról jobbra: Havellant János, egy spanyol vendégvadász, Pete Csaba hiv. vadász, ifj. Almási Lajos vadász-mester

Szezonzáró vadászat 1999. dec. 30.

Lőállásban ifj. Almási Lajos

kinek sem kell eszteleni, hogy milyen jó szórakozás az igazi jól repülő „vadmadár” puskázni. A tavalyi teríték 379 db volt. A

